

رابطه بین بهزیستی معنوی با فرسودگی شغلی معلمان تربیت بدنی

عادل میرزایی^{۱*}، زهره مشرقی‌آذر^۲، ساناز زنجانیان^۳

پذیرش مقاله: ۹۴/۵/۳۰

تاریخ دریافت: ۹۴/۱/۳۱

چکیده

هدف کلی پژوهش حاضر، تعیین رابطه بین بهزیستی معنوی با فرسودگی شغلی معلمان تربیت بدنی شهر ری بود. این پژوهش از نوع همبستگی و از نظر هدف، کاربردی است. جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه معلمان ورزش شهر ری تشکیل داده‌اند که نمونه آماری، به دلیل محدود بودن جامعه، برابر با کل جامعه در نظر گرفته شده که تعداد آن، برابر با ۱۱۴ بوده است. در پژوهش حاضر از پرسشنامه‌های بهزیستی معنوی الیسون و پالوتزین (۱۹۹۱) و پرسشنامه فرسودگی شغلی مسلش (۱۹۹۶) استفاده شد. نتایج حاصل از آزمون پیرسون، حاکی از آن است که بین بهزیستی معنوی با فرسودگی شغلی معلمان تربیت بدنی ($r = -0.31$, $p = 0.00$)، رابطه منفی معنی‌داری وجود دارد. به علاوه، فرسودگی شغلی با مؤلفه‌های بهزیستی معنوی که عبارت‌اند از بهزیستی هستی‌گرایانه ($r = -0.31$, $p = 0.00$) و بهزیستی مذهبی ($r = -0.26$, $p = 0.00$) ارتباط منفی معنی‌دار دارد. علاوه بر آن، نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که بهزیستی معنوی ۱۱٪ تغییرات فرسودگی شغلی معلمان تربیت بدنی را تبیین می‌کند.

کلیدواژه‌ها: بهزیستی معنوی، فرسودگی شغلی، معلمان تربیت بدنی.

مقدمه

در سال‌های اخیر، بهزیستی معنوی^۴ اهمیت ویژه‌ای در حوزه سلامت داشته است و محققان، تأثیرات آن را بر روی سلامتی بررسی کرده‌اند (هیل^۵ و هود^۶، ۱۹۹۹؛ ریدنور^۷ و همرمیستر^۸، ۲۰۰۸). به نظر می‌رسد، بهزیستی معنوی با جنبه‌های مختلفی از سلامت جسمانی و ذهنی مرتبط باشد (ریدنور و همرمیستر، ۲۰۰۸). در حالی که پذیرش معنویت به عنوان مؤلفه اصلی سلامت روانی و جسمانی استانداردتر شده است (مورگ^۹، ۱۹۷۸)، این واقعیت، همچنان پابرجا است که تعریف عملیاتی عادی از

معنویت و بهزیستی معنوی، هنوز قابل قبول تر است. اصطلاحات «دین و معنویت»، اغلب با هم تداخل یافته است. امبلن^{۱۰} (۱۹۹۲)، برای تمایز بین اصطلاحات «دین و معنویت» از پیشینه پرستاران برای تعریف هر دو اصطلاح استفاده کرد. در تعاریف «دین»، شش واژه که عبارت‌اند از: سیستم، باورها، سازمان، شخص، عبادت و عادت، بیشتر نمایان هستند؛ و در تعاریف «معنویت»، نه واژه که عبارت‌اند از: ویژگی‌های جسمانی، زندگی، اصول، حیات بخش، هستی، خدا، کیفیت، رابطه، تعالی. امبلن (۱۹۹۲) به این نتیجه دست یافت که «معنویت»، اصطلاح

*adelmirzaei@ut.ac.ir

۱. دانشجوی دکتری مدیریت و برنامه ریزی ورزشی

۲. دانشجوی دکتری مدیریت و برنامه ریزی ورزشی

۳. مربی آموزشکده فنی و حرفه‌ای سما تهران

4. Spirituall well being

8. Hammermeister, Jon

5. Hill, P. C.

9. Moberg, D.

6. Hood, R. W.

10. Emblen, J. D.

7. Ridnour, Heather

تشخیص اینکه چگونه تغییرات عوامل فشارزای محیط کار می تواند تغییرات در فرسودگی شغلی را پیش بینی کند، استفاده کرده اند. یک نظر عمومی، این است که بهترین و آرمان گراترین افراد دچار فرسودگی شغلی می شوند؛ یعنی افراد دچار فرسودگی شغلی، افراطی هستند. آنان برای رسیدن به آرمان ها و معیارهای کارهای خود، بیش از حد تلاش می کنند، اما وقتی می بینند فداکاری ها و تلاش هایشان برای رسیدن به اهدافشان کافی نبوده است، دچار فرسودگی و حتی دچار بدبینی می شوند. نظر دیگر این است که فرسودگی شغلی، نتیجه نهایی در معرض فشارهای شغلی مزمن و طولانی مدت قرار گرفتن است. در نتیجه، فرسودگی شغلی باید بیشتر در بین افرادی اتفاق بیفتد که مدت بیشتری در شغل اشتغال داشتند تا افرادی که به تازگی شغلی را انتخاب کرده اند.

برخی پژوهش ها، رابطه سلامت معنوی با درگیری شغلی (یاسمی نژاد و همکاران، ۱۳۹۰)، کیفیت زندگی (میرزایی^۱ و همکاران، ۲۰۱۴)، فرسودگی شغلی (بنیامین^۲ و همکاران، ۲۰۱۳) را بررسی کرده اند و به نتایج متناقضی دست یافته اند؛ از جمله اینکه میرزایی و همکاران (۲۰۱۴)، رابطه مثبتی بین کیفیت زندگی و بهزیستی معنوی رزمی کاران پیدا کردند، در حالی که بنیامین و همکاران (۲۰۱۳)، فقط بین تخلیه هیجانی و معنویت رابطه منفی ارائه دادند. مونتریو^{۱۰} (۲۰۱۲) نشان داد که بین تمام مؤلفه های فرسودگی با بهزیستی معنوی همبستگی قوی وجود دارد. واک هولز^{۱۱} و روگوف^{۱۲} (۲۰۱۳)، با بررسی رابطه بین معنویت و فرسودگی بر روی دانشجویان پزشکی، به این نتیجه دست یافتند که دانشجویانی که دارای بهزیستی معنوی پایینی هستند، فرسودگی بالایی دارند.

بنابراین، باتوجه به مطالب ارائه شده و عدم انجام پژوهش و تناقضات موجود در پژوهش های قبلی، در پژوهش حاضر، پژوهشگر درصدد پاسخ به این سؤال است که آیا بین بهزیستی

وسعی است و می تواند شامل جنبه هایی از دین شود. هاوکس^۱ و همکاران (۱۹۹۵)، تعریف «معنویت» را به شرح زیر ارائه کردند:

۱. احساس وابسته و متصل بودن به دیگران که به زندگی آنها معنا و هدف می دهند.
۲. افزایش بهزیستی از طریق مقابله با تأثیر استرس
۳. باور داشتن در رابطه با یک قدرت فراتر از خود
- الیسون^۲ و پالوتزین^۳ (۱۹۸۲)، بهزیستی معنوی را بسط دادند و اذعان کردند که بهزیستی معنوی، شامل دو بُعد است: بهزیستی مذهبی^۴ و هستی گرایانه^۵. بهزیستی مذهبی، رابطه فرد با خدا را ارزیابی می کند، در حالی که بهزیستی هستی گرایانه، احساس فرد از هدف زندگی و رضایت از زندگی را ارزیابی می کند. بدین ترتیب، بهزیستی معنوی را می توان حسی از ارتباط داشتن با دیگران، داشتن معنی و هدف در زندگی و داشتن اعتقاد و ارتباط با یک قدرت متعالی تعریف کرد (هاوکس و همکاران، ۱۹۹۵).

ساختار روان شناختی جاری (سیزنت ماهلی^۶، ۱۹۷۵)، به طور کلی، به عنوان تجربیات معنوی درک شده است. در سال های اخیر، روان شناسان به مطالعه و پژوهش درباره پدیده ای به نام فرسودگی شغلی^۷، علاقه نشان داده و پژوهش های متعددی در این زمینه انجام داده اند. در واقع، فرسودگی شغلی، نوعی فرسودگی روانی است که با فشارهای روانی یا استرس های مربوط به شغل و محیط کار توأم شده است؛ به عبارت دیگر، فرسودگی شغلی، پاسخی تأخیری به عوامل استرس زای مزمن، هیجانی و بین فردی در حیطه مشاغل است (سیزنت ماهلی، ۱۹۷۵).

فرسودگی شغلی، با فشار، گم گشتگی نقش و ضعف عملکرد شغلی همراه است و علت آن در جنبه فردی و سازمانی مطرح می شود. اغلب مطالعات طولی که به تازگی درباره فرسودگی شغلی انجام شده است، از تحلیل های بسیار پیچیده ای برای

1. Hawks, S. R.

2. Ellison, C. W.

3. Paloutzian, R.

4. Religious wellbeing

5. Existential well being

6. Csikszentmihalyi

7. Job burnout

8. Mirzaei, A.

9. Benjamin, R. D

10. Monterio, L. M.

11. Wachholtz, A.

12. Rogoff, M.

پرسشنامه فرسودگی شغلی مسلش:

پرسشنامه فرسودگی مسلش^۱ (مسلش و همکاران، ۱۹۹۶)، رایج ترین ابزار اندازه گیری فرسودگی شغلی است که از ۲۲ گزاره تشکیل شده و هر سه جنبه فرسودگی شغلی را می سنجد. ۹ گزاره آن درباره خستگی هیجانی، ۵ گزاره درباره مسخ شخصیت و ۸ گزاره درباره احساس کفایت شخصی است. فراوانی این احساسات با نمراتی از صفر (هرگز) تا ۶ (هر روز) سنجیده می شود. نمرات به دست آمده در هر یک از این سه جنبه، براساس نمره مرجع در دسته های کم، متوسط و بالا قرار می گیرد. نمره بالای خستگی هیجانی و مسخ شخصیت و نمره کم احساس کفایت شخصی، منعکس کننده فرسودگی شغلی اند. اعتبار و پایایی علمی این پرسشنامه را اولین بار در ایران، فیلیان (۱۳۷۱) (برگرفته از سلیمانی و همکاران، ۱۳۸۴) تأیید کرد. وی برای تعیین پایایی علمی پرسشنامه از روش آزمون مجدد استفاده کرد و ضریب پایایی آن را ۰/۷۸ گزارش کرد.

یافته ها

همان طور که جدول توزیع فراوانی نشان می دهد، از لحاظ وضعیت سنی از بین افراد نمونه، کمترین فراوانی مربوط به دامنه سنی ۲۰ تا ۲۴ سال و بیشترین فراوانی نیز متعلق به دامنه سنی ۳۰ تا ۳۴ سال است. از لحاظ وضعیت جنسیت از بین افراد نمونه، تعداد ۵۰ نفر مرد (حدود ۴۴ درصد) و تعداد ۶۴ نفر زن (حدود ۵۶ درصد) هستند. از لحاظ وضعیت تأهل از بین افراد نمونه، تعداد ۲۲ نفر مجرد (حدود ۱۹ درصد) و تعداد ۹۲ نفر متأهل (حدود ۸۱ درصد) هستند. از لحاظ وضعیت سابقه تدریس، بیشترین فراوانی مربوط به ۱ تا ۵ سال است.

معنوی با فرسودگی شغلی در معلمان تربیت بدنی شهرری رابطه ای وجود دارد؟

روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نوع همبستگی و از نظر هدف، کاربردی است. جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه معلمان ورزش شهرری تشکیل داده اند که نمونه آماری، به دلیل محدود بودن جامعه، برابر با کل جامعه در نظر گرفته شده است. تعداد آن، برابر با ۱۱۴ بود. در پژوهش حاضر از ابزارهای زیر استفاده شده است:

پرسشنامه بهزیستی معنوی الیسون و پالوتزین:

این پرسشنامه را الیسون و پالوتزین در سال ۱۹۹۱ طراحی کرده اند. شرکت کنندگان از طریق مقیاس ۶ ارزشی لیکرت از ۱ (کاملاً موافقم) تا ۶ (کاملاً مخالفم) به این آیتم ها پاسخ می دهند. این مقیاس، شامل ۲۰ آیتم در دو خرده مقیاس بهزیستی هستی گرایانه و بهزیستی مذهبی است که برای هر خرده مقیاس ۱۰ پرسش وجود دارد که نمره ۱۰ تا ۶۰ را به خود اختصاص می دهند. عبارت های فرد (۱، ۳، ۵، ۷، ۹، ۱۱، ۱۳، ۱۵، ۱۷، ۱۹) نشان دهنده سلامت مذهبی و عبارت های زوج (۲، ۴، ۶، ۸، ۱۰، ۱۲، ۱۴، ۱۶، ۱۸، ۲۰) نشان دهنده سلامت وجودی است. پرسشنامه بهزیستی معنوی، پرسشنامه استاندارد است و در پژوهش های مختلف علمی ارزیابی شده است. در ایران، سید فاطمی و همکاران در پژوهش خود از آن استفاده کردند و ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۰ است (سید فاطمی و همکاران، ۱۳۸۵). در پژوهش حاضر، ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۸ به دست آمد. روایی این پرسشنامه، پس از ترجمه از سوی تعدادی از استادان تربیت بدنی تأیید شده است.

جدول ۲. ضریب همبستگی پیرسون بین سلامت معنوی و فرسودگی شغلی

متغیرها	۱	۲	۳	۴
ضریب همبستگی	۱			
پیرسون هستی‌گرایانه				
ضرایب معناداری (sig)				
ضریب همبستگی	۰/۵۲**	۱		
پیرسون مذهبی				
ضرایب معناداری (sig)	۰/۰۰			
ضریب همبستگی	۰/۸۰**	۰/۹۳**	۱	
پیرسون معنوی				
ضرایب معناداری (sig)	۰/۰۰	۰/۰۰		
ضریب همبستگی	-۰/۳۱**	-۰/۲۶**	-۰/۳۱**	۱
پیرسون شغلی				
ضرایب معناداری (sig)	۰/۰۰	۰/۰۱	۰/۰۰	

**P<0/05

باتوجه به مقدار ضریب همبستگی چندگانه ۰/۳۳ و ضریب تعیین به‌دست‌آمده $R^2 = 0/11$ حاصل از جدول، مشاهده می‌شود با اطلاع از مؤلفه‌های بهزیستی معنوی، ۱۱٪ تغییرات فرسودگی شغلی معلمان تربیت‌بدنی تبیین خواهد شد. به‌علاوه، براساس ضرایب استانداردشده رگرسیونی (ضرایب تحلیل مسیر) و ضرایب معناداری (sig) بیشتر از ۰/۰۵ جدول، مشاهده می‌شود تنها بهزیستی هستی‌گرایانه ($\beta = 0/24$) معنی‌دار است و به‌ازای افزایش یک واحد بهزیستی هستی‌گرایانه، ۰/۲۴ فرسودگی شغلی کاهش می‌یابد. معادله خط رگرسیون حاصل به‌صورت زیر است.

فرسودگی شغلی = $67/04 - 0/66 * \text{بهزیستی هستی‌گرایانه}$

جدول ۱. آمار توصیفی متغیرهای جمعیت‌شناختی

متغیر	محدوده	فراوانی	درصد
سن	۲۰ تا ۲۴ سال	۲	۱/۸
	۲۵ تا ۲۹ سال	۲۷	۲۳/۷
	۳۰ تا ۳۴ سال	۳۱	۲۷/۲
	۳۵ تا ۳۹ سال	۲۳	۲۰/۲
	۴۰ تا ۴۴ سال	۱۵	۱۳/۲
	۴۵ سال به بالاتر	۱۶	۱۴
وضعیت جنسیت	مجموع	۱۱۴	۱۰۰/۰
	زن	۵۰	۴۳/۹
	مرد	۶۴	۵۶/۱
وضعیت تأهل	مجموع	۱۱۴	۱۰۰/۰
	مجرد	۲۲	۱۹/۳
	متاهل	۹۲	۸۰/۷
سابقه تدریس	مجموع	۱۱۴	۱۰۰/۰
	۱ تا ۵ سال	۴۱	۳۶/۰
	۶ تا ۱۰ سال	۲۲	۱۹/۳
	۱۱ تا ۱۵ سال	۱۶	۱۴/۰
	۱۶ تا ۲۰ سال	۱۷	۱۴/۹
	۲۱ تا ۲۶ سال	۱۱	۹/۶
مجموع	۲۶ تا ۳۰ سال	۷	۶/۱
	مجموع	۱۱۴	۱۰۰/۰

نتایج حاصل از آزمون پیرسون، حاکی از آن است که بهزیستی معنوی با فرسودگی شغلی معلمان تربیت‌بدنی ($r = -0/31$)، $p=0/00$ رابطه منفی معنی‌داری دارد.

به‌علاوه، فرسودگی شغلی با مؤلفه‌های بهزیستی معنوی که عبارت‌اند از بهزیستی هستی‌گرایانه ($r = -0/31$)، $p=0/00$ و بهزیستی مذهبی ($r = -0/26$)، $p=0/00$ ارتباط منفی معنی‌دار دارد.

جدول ۳. رگرسیون همزمان برای تبیین فرسودگی شغلی براساس مؤلفه‌های بهزیستی معنوی

Sig.	T	Beta	B	سلامت معنوی	F (df)	R ²	R
۰/۰۰	۸/۴۰		۶۷/۰۴	ثابت			
۰/۰۳	-۲/۱۸	-۰/۲۴	-۰/۶۶	بهزیستی هستی‌گرایانه	۶.۳۵ (۲,۱۰۶)	۰.۱۱	۰.۳۳
۰/۲۲	-۱/۲۴	-۰/۱۳	-۰/۲۲	بهزیستی مذهبی			

بحث و نتیجه گیری

هدف اصلی پژوهش حاضر، تعیین رابطه بین بهزیستی معنوی با فرسودگی شغلی معلمان تربیت بدنی شهرری بود. یافته‌های پژوهش حاضر، نشان داد که بین بهزیستی معنوی با فرسودگی شغلی معلمان ورزش رابطه منفی معناداری وجود دارد. بدین مفهوم که با افزایش میزان بهزیستی معنوی، میزان فرسودگی شغلی کاهش می‌یابد. در تفسیر این یافته، می‌توان گفت که براساس رویکردهای جدید، بهزیستی معنوی، یکی از ابعاد سلامت است (طاهری خرامه و همکاران، ۱۳۹۲).

بهزیستی معنوی، با افزایش خودآگاهی، ایجاد ارتباط و پیوند با اطرافیان و دریافت حمایت اجتماعی از سوی دیگران، افزایش حس اطمینان، معنی و هدف در زندگی و مقابله و سازگاری مؤثر با مشکلات روانی و جسمانی، در کنار دیگر مؤلفه‌های مرتبط با سلامت روانی، موجب بهبود و ارتقای سلامت روانی و جسمانی افراد می‌شود و سطح سازگاری افراد با رویدادهای زندگی را افزایش می‌دهد (صفائی‌راد و همکاران، ۱۳۸۹). بنابراین، می‌توان گفت که بهزیستی معنوی به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های روانی، می‌تواند بر فرسودگی شغلی تأثیر بگذارد. از سوی دیگر، معلمان ورزش نیز می‌توانند با افزایش بهزیستی معنوی، براساس تعریف، ایجاد ارتباط و پیوند با اطرافیان (دانش آموزان) و نیز دریافت حمایت اجتماعی از سوی آنان و مقابله با فشارهای کاری، فرسودگی شغلی را کنترل کنند.

یافته‌های پژوهش حاضر با نتایج پژوهش‌های واک‌هولز و روگوف (۲۰۱۳)، مبنی بر رابطه منفی بین بهزیستی معنوی و

تحلیل‌رفتگی بر روی دانشجویان و مونتریو (۲۰۱۲)، بنیامین و همکاران (۲۰۱۳)، مبنی بر رابطه منفی بین فرسودگی شغلی با بهزیستی معنوی همخوان است. از سوی دیگر، این یافته پژوهش حاضر با نتایج پژوهش‌های تشریفی^۱ و همکاران (۲۰۱۳)، مبنی بر رابطه مثبت بین بهزیستی معنوی و فرسودگی شغلی و چانگ^۲ و همکاران (۲۰۱۲) که فقط بین خستگی عاطفی با بهزیستی معنوی رابطه منفی گزارش کردند، همخوانی نداشت. از دلایل احتمالی این ناهمخوانی، می‌توان به تفاوت جامعه آماری پژوهش‌های مذکور با پژوهش حاضر اشاره کرد، چراکه پژوهش‌های قبلی بر روی پرستاران و کشیش‌های کلیسا انجام گرفته است. از دلایل دیگر این ناهمخوانی، می‌توان به تفاوت محیط‌های کاری و تعامل افراد در این محیط‌های کاری اشاره کرد. علاوه بر آن، می‌توان تفاوت دیدگاه معلمان با سایر جوامع آماری را ذکر کرد، چراکه معلمان، بیشتر، نقش تربیتی و آموزشی را برعهده دارند؛ بنابراین می‌توانند از طریق بهزیستی معنوی و استفاده از راهبردهای مقابله‌ای بر فرسودگی شغلی فایز آیند.

از یافته‌های دیگر پژوهش حاضر، رابطه منفی بهزیستی هستی‌گرایانه و فرسودگی شغلی بود. بهزیستی هستی‌گرایانه، احساس فرد از هدف زندگی و رضایت از زندگی را ارزیابی می‌کند (الیسون و پالوترین، ۱۹۸۲). این به آن مفهوم است که هرچه افراد، بهزیستی هستی‌گرایانه بالایی داشته باشند، هدف و رضایت بالاتری از زندگی دارند بنابراین، باتوجه به محیط شاد و فعال زنگ‌های ورزش در مدارس و نیز برقراری ارتباط بین معلمان ورزش با دانش‌آموزان، به‌نظر می‌رسد این رضایتمندی

شغلی در کارکنان درمانی روانپزشکی بیمارستان روزبه. تازه های علوم شناختی « زمستان ۱۳۸۴ - شماره ۲۸. ص ۳۶ تا ۴۲ سیدفاطمی، نعیمه. رضائی، محبوبه. گیوری، اعظم. حسینی، فاطمه. پاییز ۱۳۸۵. «اثر دعا بر سلامت معنوی بیماران مبتلا به سرطان»، فصلنامه پایش، سال پنجم، شماره چهارم، ۱۳۸۵، ۳۰۴-۲۹۵. صفائی راد، ایرج؛ کریمی، لطف الله؛ شموسی، نعمت الله؛ احمدی طهور، محسن. ۱۳۸۹. «رابطه بهزیستی معنوی با سلامت روان در دانشجویان»، مجله دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی سبزوار، دوره ۱۷، ش ۴، ص ۲۸۰-۲۷۴. طاهری خرامه، زهرا و همکاران. ۱۳۹۲. «سلامت معنوی و راهبردهای مقابله مذهبی در بیماران همودیالیزی»، نشریه روان پرستاری، دوره اول، ش ۱. یاسمی نژاد، پریسا؛ گل محمدیان، محسن؛ یوسفی، ناصر؛ بشلیده، کیومرث. ۱۳۹۰. «رابطه سلامت معنوی با درگیری شغلی در اعضای هیئت علمی»، فصلنامه مشاوره شغلی و سازمانی، دوره ۳، ش ۸، ص ۱۲۵-۱۱۰.

Benjamin, R. D.; Donna, M. W.; Charles, B. S. 2013. "Burnout, Coping, and Spirituality among Internal Medicine Resident Physicians", *Journal of Graduate Medical Education*, DOI: <http://dx.doi.org/10.4300/JGME-D-12-00136.1>.

Chung, Alexa; Peng, Lian; Min, D. 2012. "The Impact of Burnout and Spiritual Well-being on the Job Satisfaction of Pastors within the Methodist Church in Singapore", *Asbury Theological Seminary*, p. 172.

Csíkzentmihályi, M. 1975. *Beyond Boredom and Anxiety*. San Francisco: Jossey-Bass.

Ellison, C. W. & Paloutzian, R. 1982. "Loneliness, Spiritual Well-being and Quality of Life", in: L. A. Peplau & D. Perleman(eds.), *Loneliness: A Sourcebook of Current Theory, Research, and Therapy*, New York: Wiley Interscience.

باعث کاهش فرسودگی شغلی در آنان می شود. یافته های پژوهش حاضر با نتایج هاردیمن و سیمونز (۲۰۱۳) و چانگ و همکاران (۲۰۱۲) همخوان بود. از دلایل این همسویی، می توان به تشابه ابزارهای استفاده شده در پژوهش ها اشاره کرد.

از دیگر نتایج پژوهش حاضر، می توان به رابطه منفی بهزیستی مذهبی و فرسودگی شغلی اشاره کرد. در تبیین این یافته، می توان اذعان داشت که باتوجه به اینکه بهزیستی مذهبی، رابطه فرد با خدا را ارزیابی می کند(الیسون و پالوتزین، ۱۹۸۲)، بنابراین، می توان گفت یافته پژوهشی حاضر، مبنی بر رابطه آن با فرسودگی، منطقی به نظر می رسد. یافته پژوهش حاضر با نتایج پژوهش هاردیمن^۱ و سیمونز^۲ (۲۰۱۳) همخوانی نداشت؛ چراکه این پژوهشگران فقط بین بهزیستی وجودی با فرسودگی شغلی رابطه معنادار گزارش کردند. از دلایل این ناهمخوانی، می توان به تفاوت فرهنگی - مذهبی اشاره کرد؛ چراکه پژوهش حاضر در جمهوری اسلامی ایران انجام شده، در حالی که پژوهش محققان مذکور در کشور غیراسلامی انجام گرفته است و ممکن است دیدگاه و اعتقاد افراد نسبت به خدا متفاوت باشد.

از یافته های دیگر پژوهش حاضر، می توان قابلیت بهزیستی معنوی در پیش بینی فرسودگی شغلی معلمان تربیت بدنی را ذکر کرد. در تبیین این یافته، می توان گفت باتوجه به این بهزیستی معنوی، میزان رضایتمندی از زندگی و اعتقاد به نیروی ماورای انسانی و یک قدرت متعالی است(هاوکس و همکاران، ۱۹۹۵)؛ بنابراین می توان اذعان داشت که افراد می توانند با افزایش بهزیستی معنوی، میزان فرسودگی شغلی را کنترل کنند و یا کاهش دهند.

کتابنامه

سلیمانی، کورش؛ شریفی، ونداد؛ تهرانی دوست، مهدی؛ ۱۳۸۴. فرسودگی

- Emblen, J. D. 1992. "Religion and Spirituality Defined according to Current Use in Nursing Literature", *Journal of Professional Nursing* 8(1), 41-47.
- Hardiman, P. & Graetz Simmonds, Janette. 2013. "Spiritual Well-being, Burnout and Trauma in Counselors and Psychotherapists", *Mental Health, Religion & Culture* 16(10), 1044-1055, DOI: 10.1080/13674676.2012.732560.
- Hawks, S. R.; Hull, M.; Thalman, R. L.; Richins, P. M. 1995. "Review of Spiritual Health: Definition, Role, and Intervention Strategies in Health Promotion", *American Journal of Health Promotion* 9, 371-378.
- Hill, P. C. & Hood, R. W. 1999. *Measures of Religiosity*. Birmingham, AL: Religious Education Press.
- Maslach, C.; Jackson, S. E.; Leiter, P. M.; Schaufeli, W. B. 1996. *Maslach Burnout Inventory*. 3rd ed. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
- Mirzaei, A.; Banayi, N.; Ghasemi, M.; Jahansa, N.; Mashreghi, Z. 2014. "The Relationship between Spiritual Well-being with Quality of Life on Martial Art Athletes", *Reef Resources Assessment and Management Technical Paper* 40, 771-775.
- Moberg, D. O. & Brusek, P. M. 1978. "Spiritual Well-being: A Neglected Subject in Quality of Life Research", *Social Indicators Research* 5, 303-323.
- Monteiro, L. M. 2012. *Burnout and Spiritual Incongruence. An evidence-based counselling model for Buddhist Chaplains*(Thesis submitted in partial completion of the Upaya Buddhist Chaplaincy Program).
- Ridnour, Heather & Hammermeister, Jon. 2008. "Spiritual Well-being and Its Influence on Athletic Coping Profiles", *Journal of Sport Behavior Publisher*, Source Volume: 31 Source Issue.
- Tasharrofi, Z.; Hatami, H.; Asgharnejad, A. 2013. "The Study of Relationship between Spiritual Intelligence, Resilience and Spiritual Well-being with Occupational Burnout in Nurses", *European Journal of Experimental Biology* 3(6), 410-414.
- Wachholtz, A. & Rogoff, M. 2013. "The Relationship between Spirituality and Burnout among Medical Students", *Journal of Contemporary Medical Education* 1(2), 83-91, DOI:10.5455/jcme.20130104060612.